

ning til forbrug. I sidste del efterspører Bauman fantasiens muligheder og former. Problemet, man som læser får et stykke inde i anden del, er en 'pessimisme-træthed'. Bauman har tilsyneladende ladet sig forføre af forfaldsmyten, hvilket er en god drivkraft men måske ikke den mest dækkende virkelighedsbeskrivelse. Det er et generelt problem ved Baumans sidste par bøger. For en diskussion, der også vægter nye friheder og nye muligheder, skal man gå til andre sociologer.

Der er en del tomgang i bogen, hvor Bauman har ladet sin åbenlyse skriveevne løbe løbsk. Og der er en del taget direkte fra andre af hans bøger. Mere stramt redigeret (dvs. kortere og med færre gentagelser) ville det have været en virkelig god bog. Som den står nu mangler vi stadig den autoritative opsummering af hans arbejde med politikken og moralens transformation og mulighed. Men som der stod i en anmeldelse af bogen i Information så er selv en halvdårlig bog af Bauman stadig bedre end de fleste andre på markedet, og det er unægtelig en guldgrube af skarpe observationer og dissekeringer.

Bauman er som sagt ingen systematiker eller systemopbygger. Han er, som Michael Hviid Jacobsen skriver i *Zygmunt Bauman – den post-moderne dialektiker* en essayist. Derfor er der en stor gevinst ved at læse Jacobsens bog; dels fordi man (i det omfang det overhovedet er muligt)

får systematiseret Baumans tanker og ikke mindst fordi Jacobsen også behandler værkerne fra før Bauman blev en sociologisk superstar. Jeg vil derfor særligt anbefale 2-6, der er meget velskrevne og som åbner for dybden i Baumans arbejde, der let forsvinder under læsningen af hans arbejder på grund af den utvungne og 'lette' skrivestil, han har. Her får man et grundigt indblik i Baumans inspirationskilder, hans udvikling og hans visioner. Et enkelt kritikpunkt er længden. 340 siders tekst er måske lidt vel rigeligt; specielt hvis man også vil forsøge at læse Bauman selv, der er meget produktiv. Alligevel må man sige, at man bør læse både Jacobsens introduktion og manden selv. Det er tiden (og pengene) værd.

Mikkel Thorup

Fortællerens død og andre essays

Roland Barthes: *Fortællerens død og andre essays*. Gyldendal, 2004, 340 s., 295 kr.

Barthes tekst er i høj grad det, han selv kalder en *skriverlig* tekst, en tekst, der udfoldes af læseren – som han selv skriver i *S/Z* (s.10): "The more plural the text, the less it is written before I read it." Barthes tekst er særdeles pluralistisk, og meget af ens udbytte (hvis jeg må bruge så plumpt et begreb) afhænger af, hvordan kommer man til den. Ens læsning foregår i måske højere grad end sædvanligt i et spændingsfelt mellem de uundgåelige officielle udlægninger, og en af

andre veje bestemt subjektiv fornemmelse for, hvilke pointer man ønsker at vriste ud af den strøm af ord, der flød så gavmildt fra hans pen. Derfor er det også mest ærligt fra starten af at indrømme, at jeg desværre ikke er litterat, men i stedet læser Barthes fra en samfundsvidenskabelig og idéhistorisk vinkel.

I nærværende samling af Barthes' essays fra de tre bind af *Oeuvres complètes* - udvalgt, oversat og udmærket introduceret af Carsten Meiner - finder vi et godt tværsnit af hans heterogene værk. Det er et værk, der ud over sine gennemgående faglige vinkler (de mange udkast til en generel semiologisk tilgang til studiet af tegn fokuserer, ligesom mere konkrete læsninger af fx litteratur, film og byplanlægning, på nydelsen og tilblivelsen af betydningen igennem læseren) primært giver et skin af at være et 'sammenhængende værk' i kraft af en umiskendelig fransk referenceramme og Barthes' karakteristiske ualmindeligt elegante sprog (at dette har fundet vej ind i oversættelsen er naturligvis også en *cadeu* til Meiner).

Som samfundsvidenskaber er det oplagt, at jeg specielt fæstner mig ved de tekster, der illustrerer Barthes bidrag til konstitutionen af et bestemt metodologisk felt igennem forestillingen om, at et generaliseret tekstbegreb vil tillade en generel videnskab om tegn - en semiologi - at angribe den betydning, som *formen* skaber oven i alle de meninger, som kategorier såsom sprog, stil og indhold

forsøger at indfange. Barthes' objekt er tekstens plurale formers mangfoldige betydninger, et objekt der, som essaysamlingen illustrerer, kan strækkes fra tekstvidenskabelige analyser af den franske litterære kanon til analyser af film, musik, kærlighedserklæringer og byplanlægning. Barthes bidrag til det, man med et angelsaksisk begreb kan kalde 'cultural studies' er ikke så meget det, som Meinert i sin introduktion kalder en 'videnskabeliggørelse' af ideologikritikken i hans tidlige værker (enhver der kender Althusser må da tage sig i vare for 'videnskabeliggørelser!'), men en *fornyelse*, en ny drejning, åbningen af et nyt felt, der i modsætning til Althusser's videnskabeliggjorte marxisme stadig syntes frugtbart.

Kritikken af Barthes er formentlig velkendt - hans værk er usystematisk og til tider potentielt selvmodsigende; han er (som han selv siger det) på visse områder noget så paradoksalt som avantgardens bagtrop, hvad der nogle gange kan give læseren det indtryk, at de pointer, der tilsyneladende står mest centralt i de enkelte essays er mere intertekstuelle, end de er egentligt Barthes'ke (hvor ville han hade den formulering - ikke af forfængelighed, men på grund af den forestilling om forfatterens rolle, der følger med!). Barthes kan næppe ses som den mest teoretisk innovative af sin generation af post-/strukturalister, men selv om han *orienterede* sig efter andre, er det svært at benægte, at han *gik* sine egne veje med lette fjed.

Måske for lette. I bevægelsen væk fra de ideologikritiske studier af myter i 1950erne går der måske en fornemmelse for det politiske og det sociologiske i tegn tabt - det usagt marxistiske (som jo dog er en form for opfattelse af politik og sociologi), der holdt tanken tæt til jorden i *Mytologier* og *Litteraturens Nulpunkt* er væk i det senere værk (og som ud fra fx min interesse for det *politiske* i tegn er et vigtigt komponent i Barthes' bedste skrifter) syntes senere at blive forladt til fordel for et fokus på den selvreferentielle tekst og erotikkens univers. Kommentarerne om den historiske udvikling i skriften og dens produktion i et relativt tidligt essay som 'Forfattere og Skribenter' syntes at ligge snublende nær Bourdieus senere studier af det, som han provokerende kaldte 'de symbolske produktionsmidler', men denne vinkel, og denne sans for det politiske, syntes tabt i Barthes' senere essays.

Der er således langt fra den Barthes, som Meiner i indledningen citerer (fra *Litteraturens Nulpunkt*), for synspunktet "det er, når historien fornægtes, at den er mest umiskendeligt på færde", til den Barthes, der i slutningen af 1970erne afviser læsninger, der indplacerer en tekst efter en forestilling om dens herkomst, og i stedet insisterer på, at teksten læses "uden faderens inskription" (s. 264). Tilgangen er heller ikke i samfundsvidenskaberne uden merit, men mit eget svar til spørgsmålet, om hvorvidt intertekstualitets-begrebet alene

praktisk kan erstatte forestillingen om en historisk kontekst må være, at det tror jeg ikke.

Ikke desto mindre: Efter at have læst 'Forfatterens død og andre essays' er det svært for mig at forestille mig en læser, der ikke som jeg vil sidde tilbage med en masse nye indsigter i glæden ved at læse, og visheden om, at det i hvert fald er en fornøjelse at læse Barthes.

Rasmus Kleis Nielsen

Albert Speer

Albert Speer: Erindringer - Erindringer 1933-1945. Schönberg, 2003, 392 s., 149 kr.

Albert Speers erindringer er for nylig blevet genudgivet. I Tyskland er Albert Speer et navn, alle kender, men det gælder næppe i Danmark. Speer var den unge arkitekt, der hurtigt avancerede i Hitlers hof og nåede et professionelt klimaks, da han i februar 1942 blev udnævnt til rustningsminister. Det er blevet diskuteret, om han i perioder i krigens sidste halvdel skulle have været Det Tredje Riges næstvigtigste mand. Under Nürnbergprocessen sagde han - hvad der normalt ikke var tonen under afhøringerne - »Hvis Hitler havde haft venner, ville jeg have været hans ven« (s. 347).

Speer beskriver i bogen forløbet fra opvæksten i Mannheims højere borgerskab til det store sammenbrud og Nürnbergprocessen i 1946. De